

Слід зазначити, що розгорнута кримінально-правова класифікація злочинів щодо незаконного заволодіння транспортними засобами важлива для врахування в комплексі ознак усіх елементів їх кримінально-правових характеристик, а отже, її розробка має базуватися на ретельному аналізі.

Підсумовуючи зазначене, можна дійти таких висновків.

Проблема протидії незаконному заволодінню транспортними засобами потребує великої уваги. Водночас належне наукове забезпечення питання із запобігання злочинам щодо незаконного заволодіння транспортними засобами, а також належне організаційне, матеріально-технічне, інформаційне, психологічне забезпечення оперативно-розшукової діяльності сприятимуть суттєвому покращенню ситуації у цій сфері.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України : станом на 24 лист. 2015 р. [Електронний ресурс] /Верховна Рада України. — Офіц. вид. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14/page12?text=367>.
2. Матишевський П.С. Коментар до статті 289 КК України / П.С. Матишевський // Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України; за ред. С. С. Яценка. — К. :А.С.К., 2002. — 936 с.
3. Кондаков Н.И. Логический словарь-справочник / Н.И. Кондаков. — М. : Наука, 1975. —717 с.

Железняк А.В.

*студентка II курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент кафедри
кримінального права та процесу ТНЕУ
Олійничук Р.П.*

ПОНЯТТЯ ЗВІЛЬНЕННЯ ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ЙОГО ЗМІСТ

Поняття «звільнення від кримінальної відповідальності» дається в п. 1 Постанови Пленуму Верховного суду України «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення від кримінальної відповідальності» від 23 грудня 2005 р. № 12: «Звільнення від кримінальної відповідальності – це відмова від застосування щодо особи, яка вчинила злочин, установлених законодавством обмежень певних прав і свобод шляхом закриття кримінальної справи, яке здійснюється у випадках, передбачених Кримінальним кодексом України (далі - КК), та в порядку, установленому Кримінально-процесуальним кодексом України (далі - КПК). Закриття кримінального провадження зі звільненням від кримінальної відповідальності можливе лише в разі вчинення особою суспільно-небезпечного діяння, яке містить склад злочину, передбаченого КК, та за наявності визначених у законі правових підстав, вичерпний перелік яких

наведено у ч. 1 ст. 44 КК, а саме: у випадках передбачених цим Кодексом, а також на підставі Закону України «Про застосування амністії в Україні» чи акта помилування» [4, с.140].

Питання звільнення від кримінальної відповідальності досліджувала велика кількість науковців, а саме Ю. Баулін, Т. Гончар, І. Дмитренко, В. Єгоров, С. Келіна, М. Красій, І. Леоненко, Т. Ніколаєнко, В. Песлякас, Л. Тимофеева та ін.

Метою даного дослідження є висвітлення основних понять, що стосуються звільнення від кримінальної відповідальності.

Так, С.Г. Келіна вважає звільнення особи від кримінальної відповідальності звільненням її від винесення негативної оцінки її поведінки у формі обвинувального вироку [4, с.142].

За В.Ч. Песлякасом, звільнення від кримінальної відповідальності – це звільнення від наслідків, що становлять зміст такої відповідальності, тобто від осуду, кримінального покарання і наявності судимості [6, с.372].

В.С. Єгоров визначає звільнення від кримінальної відповідальності стосовно особи, винної у вчиненні суспільно небезпечного діяння, негативних правових наслідків, передбачених законом за його вчинення, у силу відпадання чи суттєвого зниження суспільної небезпечності злочинного діяння або особи, яка його вчинила [5, с.210].

Л. Ю. Тимофеева зазначає, що кримінальну відповідальність та звільнення від кримінальної відповідальності не можна розглядати поза кримінально-правовим аспектом. Відповідальність необхідно розглядати як інститут, пов'язаний із правовідносинами, звідки він бере свій початок [7, с.428].

Як було зазначено вище, у кримінально-правовій літературі висловлюються різноманітні думки з приводу поняття та сутності звільнення від кримінальної відповідальності. Так, автори, які вважають, що при звільненні особи від кримінальної відповідальності остання звільняється від винесення обвинувального вироку, визначили це в самому понятті звільнення від кримінальної відповідальності. Так, П.С. Матишевський вважає, що звільнення від кримінальної відповідальності – це наявність законних підстав та певних умов, які обумовлюють звільнення особи, яка вчинила злочин, від її обов'язку піддатися судовому осуду і перетерпіти покарання. На думку С.С. Яценка, звільнення від кримінальної відповідальності – це здійснювана у відповідності з кримінальним законом відмова держави в особі відповідного суду від застосування заходів кримінально-правового характеру до осіб, які вчинили злочин.

Інші автори дотримуються позиції, що звільнення від кримінальної відповідальності скасовує всі ті потенційні правообмеження, які могли слідувати для особи у зв'язку з її засудженням. Адже звільнення від кримінальної відповідальності відбувається до початку моменту реальної кримінальної відповідальності, яка починається з моменту набрання чинності обвинувального вироку суду. Немає вироку – немає реальної кримінальної відповідальності, а, отже, особу звільняють від потенційної кримінальної відповідальності. Така позиція була сформульована Ю.В. Бауліним, який визначає звільнення від кримінальної відповідальності як передбачену законом відмову від застосування до особи, яка вчинила злочин, обмежень її певних прав і свобод, визначених КК України. При цьому він наголошує, що звільнення від реальної кримінальної

відповідальності є, по суті, звільненням від призначення покарання; звільненням від відбування призначеного покарання; звільненням від подальшого відбуття покарання; достроковим зняттям судимості [6, с.371].

Звільнення від кримінальної відповідальності не свідчить про виправдання особи, про визнання її невинуватою у вчиненні злочину. У даному випадку КК виходить із встановлення факту вчинення особою кримінально караного діяння, а тому передбачені КК підстави звільнення від кримінальної відповідальності визнаються nereабілітуючими. Вирішенню питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності має передувати повне і точне встановлення фактичних обставин і правильна кваліфікація вчиненого злочину [2, с. 23].

У вітчизняній кримінально-правовій літературі висловлюються різні думки з приводу розуміння правової природи звільнення особи від кримінальної відповідальності. Дослідники звільнення від кримінальної відповідальності відносять його до форм реалізації кримінальної відповідальності. Вони вважають звільнення від кримінальної відповідальності інститутом кримінального права, що диференціює відповідальність; радикальним засобом диференціації кримінальної відповідальності; юридичним фактом, що припиняє кримінальні правовідносини, який звільняє особу від несприятливих правових наслідків, тощо. Оцінюючи ці підходи, не можна не помітити, що висновок про те, що звільнення від кримінальної відповідальності є однією з форм її реалізації, по суті, є суперечливим. Якщо особа звільняється від кримінальної відповідальності (а таке звільнення можливе лише до набрання законної сили обвинувальним вироком суду) і реальна кримінальна відповідальність починається (реалізується) саме із цього моменту, то незрозуміло, як звільнення від такої відповідальності можна віднести до форм її реалізації. У такому разі треба або вважати таку реалізацію з більш раннього періоду (наприклад, як інколи вважають, із дня вчинення злочину, притягнення до кримінальної відповідальності), або визнати, що звільнення особи від кримінальної відповідальності ще не є ані формою, ані стадією реалізації кримінальної відповідальності. Навряд чи можна погодитися і з тим, що звільнення від кримінальної відповідальності є інститутом (засобом) диференціації кримінальної відповідальності. Перш за все суб'єктом такої диференціації виступає законодавець. Саме він у нормах, що закріплені в КК України, диференціює ще заздалегідь, до вчинення злочину, потенційну кримінальну відповідальність щодо різних категорій злочинів і злочинців. Звільнення ж від кримінальної відповідальності – це прерогатива суду, який не тільки не застосовує той масштаб диференціації кримінальної відповідальності, який заклав законодавець, а, навпаки, взагалі відмовляється від покладення на цю особу тих обмежень її прав і свобод, які передбачив законодавець за вчинений нею злочин [1, с. 191-192].

Підсумовуючи вищесказане можна дійти висновку, що звільнення від кримінальної відповідальності може мати місце лише у випадках, коли особа підлягає такій відповідальності, тобто вчинила злочин (в скоєному містяться всі ознаки складу злочину). Якщо ж суб'єкт вчинив злочини, він не може не піддаватися кримінальній відповідальності, ні звільнитися від неї. За наявності в скоєному ознак малозначності, неосудності, недосягнення віку кримінальної відповідальності, необхідної оборони і т. д. особа не підлягає кримінальній

відповідальності, і отже, немає необхідності звільняти її від цієї відповідальності [3, с. 145]. Як зазначалось вище, не існує між вченими єдиної думки щодо поняття звільнення особи від кримінальної відповідальності, тому, на нашу думку, науковцям слід приділити більше уваги для вирішення цього питання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Баулін Ю. В. Звільнення від кримінальної відповідальності / Ю.В. Баулін // Вісник Асоціації кримінального права України. – 2013. – Вип. 1. – С. 185-207.
2. Гончар Т.О. Звільнення від кримінальної відповідальності та звільнення від покарання та його відбування: поняття та співвідношення інститутів / Т.О. Гончар // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – Вип. 27. – С. 22-25.
3. Дмитренко І.В. Поняття та підстави звільнення від кримінальної відповідальності / І.В. Дмитренко // Зміцнення правопорядку та боротьба зі злочинністю. – 2005. – Вип. 8. – С. 143-146.
4. Красій М. Звільнення від кримінальної відповідальності як основа в кримінальному кодексі України і процедура в кримінальному процесуальному кодексі України / М. Красій // Національний юридичний журнал: теорія і практика. – 2016. – С. 140-144.
5. Леоненко І.В. Звільнення особи від кримінальної відповідальності на підставах передбачених особливою частиною Кримінального кодексу України / І. В. Леоненко // Науковий вісник національної академії внутрішніх справ. – 2013. – Вип. 3. – С. 209-216.
6. Ніколаєнко Т. Б. Поняття звільнення від кримінальної відповідальності та його зміст / Т.Б. Ніколаєнко // Університетські наукові записки. – 2007. – Вип. 4. – С. 370-376.
7. Тімофєєва Л.Ю. Звільнення від кримінальної відповідальності як прояв реалізації принципу гуманізму в кримінальному праві України /Л.Ю. Тімофєєва // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – С. 427-434.

